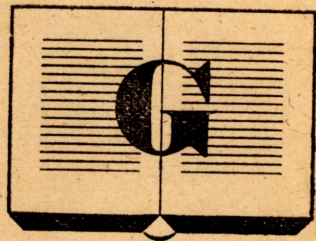

RM 1. 8° 916

h k

5/1282

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

ÉRTELMES
CATECHIZALAS-
 N A K
 SZÉKSEGES VOLTA.

Avagy,

Olly idvésséges elmélkedés mellyben a' gyengék
 Kérdésekben és rövid Feleletekben valo mindenha
 Oktatáfa meg mutogatatik: mellyet a' Catechizá-
 lásnac el kezdésének alkalmatóságával nagyobb épü-
 letnek okáért elől botsátott, és a' Debreczeni
 Nagy Templomban praedicállott; mostan
 pedig közönséges haszonra ki-
 nyomtattatott,

KÖLESÉRI SAMUEL
 D. E. L. P.

DEBRECZENBEN, 1765

Nyomtattatott Rigen
 M. D.

É R T E L M E S
C A T E C H I Z A L Á S -
N A K
S Z Ő K S E G E S V O L T A .

Avagy,

Olly idvességes elmélkedés mellyben a' gyengék
Kérdésekben és rövid Feleletekben valo mindenhai
Oktatása meg mutogatatik: mellyet a' Catechizá-
lásnak el kezdésének alkalmazóságával nagyobb épü-
letnek okáért elől bortsított, és a' Debreczeni
Nagy Templomban praëdicállott; mostan
pedig közönséges halzonra ki-
nyomtattott,

K Ö L E S E R I S A M U E L
D. E. L. P.

DEBRECZENBEN,
Nyomtattatott R. gen. e. ny. to. ö. k. o.
M. D. gokban 165

AJANLO LEVELETSEKE.

TISZTA TUDOMANNYAL
ES RITKA PELDAJU szent
 egygyeséggel tündöklő **DEBRECZENI**
TRACTUSBAN LEVŐ PRÆDICATO-
RISZENT TÁRSASAGNAK, kettős
 tiszteletre méltó **Betsületes Atyámfiai-**
 nac, a' **Christus** szerelmében:

Nevezetesen pedig:

Tiszteletés s' Tudos FERFIÁKNAK,
T. ÉRSEKÜJVARI ORBAN
URAMNAK, a' Szoboszlai Ec-
 clésiának buzgó **Lelki Pásztorának.**

T. LISZKAI ANDRÁS
URAMNAK, az Uj-Falvi
 Ecclesiának hűséges **Tanítójának:** mind
 kettőnek **Iffjuságomban** való **Belgiumi és**
Angliai bujdosásomnac kívánatos **Társai-**
 nac: **Mindnyájan** **kegyelmereknek** a' ke-
 velemnek **kutfejtél** az **Ur Jésus Chri-**
 s. **mennyei** **kegyelmeket**

MAGYAR
 TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
 KÖNYVTÁRA

A J A N L O

Betsületes Atyám fiai az Urban! Igen bõltsen írja
 a' Nagy Apostol Sz: Pál I. Cor. 14. v. 26. **MINDENEK**
EPÜLESRE LEGYENEK. Ugyá is ámbár nagy epeséggel
 munkálkodgyanac az Isten fogjai az Ecclesiában, épü-
 let nélkül minden izzadozó foci haszontalan. Az érte-
 lemmel való Catechizálásnac búkséges voltát látván,
 ez el-mult napokban, a' tudománnyal és idővel gyer-
 mekek kedvéért egy idvéseges **Tanítást** tettem; mel-
 lyet egyebek felett **kegyelmeknek** akartam **dedical-**
 ni, nem azért, mint-ha tistit ezaránt **iol** nem tudná,
 hanem: I. Hogy ezzel meg bizonyitanám **kegyel-**
metek hez való **atyáfiuj** igaz **beretemet,** mellyet, mi-
 olta Isten a' **kegyelmek** **sent** **Társaságában** plántált,
 mind az előtt s' mind mostan **kegyelmek** **egygyező**
tetkezéséből, ez igen terhes **Seniorságnac** **Tistire** vá-
 lastatván, **buzgottam.** II. Hogy noha **kegyelme-**
tek **sepen** fut, mindazáltal a' **serényebben** való futásra
 és **sent tistinek** gyakorlására jó öbton lennék, (mellyet
 el hissem **kegyelmek** **jora** magyaráz, mint Isten **A-**
nya **sentegyházának** **jóban** való **nevedésének** örülõ
kegyes **Atyafiác)** III. Meg akartam bizonyítani
 azon való **lelki örömemet,** hogy ez a' mi **sent** **Tárfa-**
ságunc még eddig **fokak** felett **hires** volt a' **sep** **Unio-**
val és **atyáfiuj** **beretettel,** nem igen lévén olyanoc kő-
 zöttinc, kik az Ecclesiá **bekeséget** meg **háboritanác,**
 és **zenebonát** **inditanának.**

Hogy pedig **semély** **berint** **Kegyelmeknek-is** **dé-**
dicalom ez **csekély** **munkámat** **Betsületes** **Atyámfiai,**
T. E. O. Uram, és **T. L. A. Uram,** méltó okó
 vagyon **reá:** Mert az idegen **gokban** 165

LEVEL.

ben edgyütt menvén-fel kegyelmetek nec edgyikével, máslikával pedig Angliában edgyütt lakván, az oltátul-fogva merő Jonatháni szeretettel szeretttük egy-mást. Hogy azért meg mutassam a' Világ előtt, mely nagyra becsüllyem a' Kegyelmetec s'ep tudományát; kegyességet, és a' joban-valo buzgoságát, örök emlékezet nec táblája és monumentuma gyanánt akartam fel-emelni ez mindenek előtt valo meg b'ollítáomat. Vegye jo neven kegyelmetek sin-mutatás nélkül valo indulatomat, és mindnyájan egy akarattul legyen azon, hogy (: noha terhes de igen hasznos :) a' gyengék nec értelemmel valo Catechizálást Ecclesiában commendállya és gyakorollya. Segillye az Ur kegyelme teket az ő Lelki Sionánac építésete. A M E N.

Irá m D E B R E C Z E N B E N 31 Maji 1682.

Kegyelmetek nek egésszen mig az Urnak tetczik

KÖLESERI SAMUEL.

ERTELMES CATECHIZALASNAK

SZÜKSEGES VOLTA.

Fel-vett Leczke. Péld. 22. v. 6.

Tanits (Catechizáld) a' gyermekeket az ő utának modgya s'erent még mikor meg vénhezik-is el nem távozik attol.

A Z Istenből küldtetett h'iséges Tanitokat, többi között négy kiváltképpen valo billyegekről írja le a' bent Irásban b'ollo bent Lélek :

I. Istennek minden ki-jelentett akarattját, minden magok vonogatása nélkül hirdetik az Isten népének : Csel. 20. v. 20. *Semmi előtt nem vonogattam magamat, a' mi néktek hasznokra való volt, hogy azok néktek ne hirdetném, és hogy ne tanítanátok titeket közönséges helyen és házankent. v. 27. Nem vonogattam magamat, hogy az Istennek minden akarattját (tanítsát) néktek nem hirdettem volna.*

II. Nem keretik a' magoc ditsófségét, hanem e-gyedül Istenét, és az Ecclesiának épületit. Gal. 5. v. 26. *Ne legyünk bejában valo ditsófságnek kívánói. Jan. 7. v. 18. A' ki ő magától b'ol' a' ő maga ditsófségét*

zeft: a' ki pedig heresi annak dicsőségét a' ki ötlet el-
küldötte, ez igaz, és nintsen abban hamiság. 2. Cor.
13. v. 9. Eőrülünk annak hogy mi erőtelenek voltunk,
ti pedig erőffek voltatok; ugyan-is mi a' ti épülfeteket ki-
váltjuk.

III. Bár egyebek felett fokatt munkálkodgya-
nak is; de nem magoknac, hanem mindent az Isten
kegyelmének tulajdonitanac. 1. Cor. 15. v. 10. Töb-
bet munkáldtam hogy nem mint azok, (t. i. a' több A-
postoloc) de nem én, hanem Isten kegyelme, amely én
velem vagyok.

IV. A' gyengékhez és erőtelenekhez alkalmaz-
tattyák magokat, hogy azokat Istennek meg nyerjék
1. Cor. 9. v. 22. Az erőteleneknek lettem úgy mint erő-
selen, hogy az erőteleneket meg nyerném. Mindeneknek
minden lettem, hogy valakiket meg nyernék. A' Kirá-
lyi Prædicátor Salamon-is, nem bégyenlette Királyi
békiből ki-kelni, és mind maga a' tudományban gyé-
gékét maga példájával édesdeden oktarni. Péld. 4. v.
3. 2. 3. 4. Hallyátok meg fiaim Atyátoknak tanítását,
mert jó tanuságot adok tinektek. Mikor az én Atyám-
nak gyenge fia volnék és egygyetlen egygye az én Anyám-
nak, tanítván azt mondgya vala énekiem: Tartsa-meg
az én beßédemet a' te elméd. Málok-at is a' gyengék
tanítására és Catechizálására, így nogat a' fell vett
Letzkében: Taníts a' gyermekeket &c.

Némelly Tudofoktól hasonlittatic ez a' Salamon
Példa beßédes könyve Arany-lánczhoz, azért, mert
a' miképpen az Arany-láncz nac edgyik béme a' másik-
tól függ; így ez könyvnek némelly részében a' dolgok-
bép egymástól valo függése nagyon; mint a' tiz e-

101 járó részekben, holott Salamon serkegeti az em-
bereket fontos erősségekkel a' mennyei böltséfség-
nek meg szerzésére. Némellyek más Részeit halon-
littiyac rakás Gyöngy bémekhez és uniokhoz, mellyek
köztt nintsen egymástól valo függés de mindenik az
ő faját fényességével tündöklie, minemü ez a' fell tett
Letzke, mellynek a' felsőktől nintsen függése, hanem
magában is elég fontos ékes mondás.

Summája a' mondásnac: Bölts Salamon intése a'
gyermekek Catechizálás által valo tanítására, Okával
edgyütt.

Részei kettők. I. Catechizálásra valo intés. A'
holott (1) nagyon az intő szó: Taníts. (2) A' bé-
rmély, kit a' gyermekeket. (3) Modgya a' tanításnac: az
ő útának modgya bérent. II. Vagyon a' Tanításnac
hasznos voltától vétetett ok: még mikor &c. Holott is
vagyon (1) A' haszn: nem távozik el attól. (2) A'
hasznac meßé időre ki-terjedő volta: Még mikor
meg vénheßik-is. &c.

MAGYARAZAT.

I. KERDES: Mit részen tanítani? Fel. Szobéli
magyarazatty a' Sido fonac igen fontos, mert ez a' So
Chanok vagy Chanák annyit téssen, mint a' Deakban
initiare, primum imbucere, fundamentum ponere, ordine
instruere. elől kezdeni, kezdetre tanítani, fundamen-
tomot vetni, és bép rendben venni. Így Abraham az
ő házána neveltetett Solgait Sidoul Chanikim De-
ákul initiatusoknak, az az: elől kezdve tanítottaknak
és rendben vétetteknek nevezi. Ter. 14. v. 1.
Annyit is téssen mint Széatelnivagy Dedicálni. S
30. v. 1. 2. Kir. 9. v. 7: Gödög nyelven ennac

nak meg-felel *Cateches* és *catechizo* mely annyit
tűsben mint *visba* hangozással és elő nyelvel való tani-
tás. Vagyón az a *10 Gal. 6. v. 6. A' tanított vagy ca-
techizáltatott közöllye minden javait arzza, a' ki őtet
tanítja vagy catechizálja.* *Ismét Luc. 1. v. 4. Csel.
18. v. 25. 1. Cor. 14. v. 19.* Ezek a két *10k* azon edgy
dolgot jelentik: innét vagyón, hogy a' *Sidok a' Caté-
chésist* így nevezik: *Sepher Chinnuk, Liber initiatio-
nis, Első tanításnak könyve.* Dologbéli magyarázat-
tya az: *Tanits* (vagy a' mint az Angliai fordítók fordít-
tyák) catechizáld az az: az igaz és keresztényeni vallásnak
első fundamentomira és kezdetire rövid kérdések és
feleletek által könyüdeden tanics.

II. KERDES. *Kit kell tanítani, és mit kell a'
gyermekem érteni?* Fel. *Salamon* úgy mondgya, a'
gyermekeket. Két rendbéli gyermeknek vadnak pedig
az *Írásban*, hogy a' többit el-halgassuc. 1. *Idő-
vel* gyermek. 2. *Tim. 3. v. 15. Gyermekségedűl
fogva tudjad az írásokat.* 2. *Ertelemmel és tudomá-
nnyal* gyermek, bár idővel *őregek* legyenek-is
1. *Cor. 14. v. 20. Ne legyetek gyermekek értelemmel,
hanem gonofsággal* gyermek, *értelemmel* pedig *őregek*
*Eph. 4. v. 14. Ne legyünk több gyermekek; kik haboz-
zunk, és ide s' tova hajtattunk a' tudományok felé
által.* *Sid. 5. v. 13. Minden a' ki tejet eszik tudatlan az
az igazságnak befédeben; mert kis gyermek az.* A' *Lecz-
keben* mind az idővel, mind az értelemmel gyermeket
bé-foglaltatnak.

III. KERDES. *Mit kell érteni az úton?* Fel. 1
Szent Pál bépen meg magyarázza *Salómont.* *Eph. 6. v.
A' tyák neveljétek a' ti magyarázókat a' tudományba
és a'*

és az *Úrnak befédeinek intése bé.* Az ut az *Írásba* vétetik
az *Úrnak* tudományáért, mint *Csel. 19. v. 9. Né mellyek
gonoful solnak vala az Úrnak utarúl (az az tudomá-
nyarúl) a' köfség előtt.* *Szent Pál* nevezi ezt az utat *his-
nek és io tudománynak befédeinek* 1. *Tim. 4. v. 6. II.
Az ő utának* mondgya *Serint*, az az: az ő meg foghatása
Serint tanítani. *Téjjel és nem kemény eledellel* táp-
lálni. 1. *Cor. 3. v. 2. Tejnek italával táplaltalak rit-
ket, és nem kemény eledellel.* *Sid. 5. v. 14. Az őregeké
pedig a' valóságos étel.*

IV. KERDES. *Vallyon edgy gyermek sem távozik
ell venségében attul az utul vagy tudományul, mellyre
gyermek korában tanított holott sok őregeket látunk,
kik az hittul el szakadnak?* Fel. 1. *Igaz* hogy gyakor-
ta a' *jól neveltetett* gyermekek *őreg* korokban el-fa-
julnak az igaz tudományul, és jó erkölcsöktől, mint
Joás, kít *Jojada Pap* bépen nevele és *Jojada Papnak*
tellyes életében kedves dolgot cselekedéc a' *Jehova* e-
lött. 2. *Chron. 24. v. 2. de Jojada Pap* halála után
hátra hagyá az ő *Atyainak Úrnak* *Istenének* házat,
hanem *bolgála* a' *bálványoknak, Zachariást*-is a' *Jojada
Pap* fiát *kövel* vereté agyon. v. 18. 21. azon rőfben.
II. A' *kiket* *Isten* *gyermek*-korokban meg *Sentel* az ő
Szentelő *Lelke* által, azok mind végig *álhatatosan*
meg *maradnac* a' *kegyelemben.* *Jer. 32. v. 40. Az ő
Bivékben* *adom* az *én* *felelmemet*, *hogy el ne távozzanak
én tölem.* *Esa. 59. v. 21. Az én* *Lelkem* *melly te ben-
ned* *vagyón* *el*-*nem távozik* a' *te* *magodnak* *Sájatul* *mostan-
tul* *fogván* *sobá* *örökké.* III. A' *Salamon* *Savainac*
Értelme ez-is lehet: *hogy a' jól neveltetett* *gyermek*
ha nem mindenkor-is nem távozik

el a gyermek-korában tanult tudománytul, mert az ő elméje olyan léven mint a lágy vias könnyen belő nyomodik mint valami pecsét a tudomány és mint az uj fa: kon sokaig meg érzik a faig ama vers berint:

Quo semel est imbuta recens servabit odorem

Testa diu

Az Uj fazék sokaig el tartya a szagot.

Igy a gyermek-is a jó tudományt.

TUDOMÁNY.

Az idővel es tudományal gyermekeknek Catechizálás, a hitnek fundamentomira kérdések és feleletek által való tanítása, eleinkül fogva sürgőses volt az Isten Anyaszentegyházban, ma is az, es világ végezetig is az lése. A Tudomány a Salamon intéfibul foly ki, es a tellyes O es Uj Testamentomi Sz. Irásnak harmóniájából (meg edgyezésebul) meg tetczik.

Három-képpen próbáltat meg ez Tudománynak Igallága:

I. Parancsolatokbul Az ő Testámentumbul Deut. 4. v. 9. Ne felekezze el azokul a dolgokul a mellyeket láttak a te szemid, es el ne távozzanak a te szivedbul tellyes életedben es meg tanítsad azokra a te fiaidat es a te unokáidat. Deut. 6. v. 6-7. Ez igék mellyek etez mai napon parancsolok tenéked legvénnek szivedben. Gyakorlyad azokat a te gyermekid előtt es holly ezekül mikor a te házádban ül, vagy mikor uton jár és mikor ágyadban le fekszel es mikor fel kel. Solt. 34. v. 12. Fojjetez ide Fiaim es halgassatok engemer: az Jehova félelmére meg tanitlak titeket. Peld. 4. v. 1, 2, 3, 4. Halljátok meg fiaim Atyátoknak tanítását, mert jó tanuságok azok tinétek. Mikor az én Atyám,

én Atyámnak gyenge fia volnék es edgyetlen edgye az én Anyámnak tanítván azt mondgya vala ennékem: Tartsa meg az én besejedemet a te elméd. Esa. 28. v. 9. 10. Kivel ertethetné meg azt a mit hallott? Azokkal a kiket a réjtül el sokaistottak es a csestül el-választottak? Mert egy parancsolat után másra más után barmadikra, egyik tanítás után másra, más után barmadra, edgyezzen es kevesse, más szor is kevesse kell őket tanítani.

Az Uj Testámentumbul. Marc. 10. v. 14. Edgyeteket hogy jöjjenek én hozzám a gyermekek, es meg ne tilisvátok őket, mert illyenké az Istenek országa. Sid. 5. v. 12. Az Isten beszédenek kerdetinek betüire kell tanítatnotok es leetterek ollyakha kik téj nélkül szükelkedgyetek, es nem valóságos étel nélkül. 2. Tim. 1. v. 13. Az igaz beszédeknek példáját meg tartsad mellyeket én köztem hallottál hitben es szereteten. Sid. 6. v. 1. 2. Eph. 6. v. 4.

II. Példákbul. 1. Az Adám háza népe közt volt a Catechizálás, mert Adám Kaint es Abelt az ő Fiait meg tanította az Aldozatok nac tudományára. Ter. 4. v. 3-4. Hogy Kain a földnek gyümölcsébül az Istennek ajándékot ada, es Abel is az ő jubainak elsőfajzásábul es azoknak kévéribül: Ezt az Atyóknak tanításábul vették. 2. Abrahamot is errül dicséri meg Isten Ter. 18. v. 19. Tudom hogy ő meg parancsollyá az ő fiainak es az ő háza népének ő utána hogy meg őrizzék az Urnak utát es cselekedgyence igallágot es ítéletet, hogy meg adgya a Jehova Abrahamnak a mit neki ígért. 3. Jobot is errül commen-

dallya az Irás Job. 1. v. 5. Mennyeli az ő gyermekis es nagy regecsékkel való es az ő fiaik vala az ő fiaik.

nak számok szerint. 4. Dávid-is így hitta a gyermekeket Solt. 24. v. 12. *Főjjetek ide fiaim. &c.*

Még az Anyák-is Catechizálták az ő gyermekeket
1. A' Lelki Anya az Ecclesiá tanítja az ő fiait: Enec. 8. v. 2. *Bévinnelek régedet az én Anyámnak házában ki engemet tanít.* 2. Betsábé tanította Lemuel az ő fiát az az Salamont. Péld 31. v. 1. 2. *Lemuel Király beszédi és Prophetia, mellyekre tanította vala őtet az ő Anyja. Mit szölyak szerelmes fiaim? Micsodát méhemől szölyak fiaim. Micsodát én fogadásimnak szerelmes gyermeke &c.* 3. Tiinoteust Lois az ő Óreg Anyja, és az ő édes Anyja Eonicé Catechizáltak gyermekségétől fogva. 2. Tim. 1. v. 5. és 3. v. 15.

III. Fundamentomos Okokból is a' Catechizálásnak szükségos volta meg tertzik.

1. O K A. Mert minden gyermekek az Adam eseti miatt lelki vakságban születetnek, és az Isten igaz ísmeretiben vakok, mint amaz vakon született. Jan 9. v. 1. Azért meg-kel világosíttatnioc, mellyre a' Catechizálás igen alkalmas út.

2. O K A. Mert az első születetec régen az ő Testamentomban Istennec bentelettetec. Ki jöv. 13. v. 2. *Minden első születetec ennékem szentelley az Izrael fiait közzé.* Így szentelé Istennec Anna-is az ő Samuellyét 1. Sam. 1. v. 28. *A Jehováának adtam őtet tellyes életében míg a' Jehováának szenteltetett leszen.*

3. O K A. Mert az Isten ditsősége-is azt kívánja hogy Isten ne csak az őregek által hanem a' gyermekek hája által is ditsőittelek. Solt. 8. v. 3. *A' Kisgyermeknek és csecsek szopoknak szájok által vszted végben te ditsőségedet.*

4. Oka.

4. O K A. Mert a' léleknek ki-töltéséről való Prophetia-is azt kívánja, hogy még a' gyermekek-is Profetálynac az az az Isten ki jelentetett akarattját er-tsék. Joel, 2. v. 28. *Ki öntöm az én lelkemet mindera zseftré, és Prophetálnac a' ti fiaitok és leányitok.*

5. O K A. Mert a' gyermekeknek-is kel lenni olyan sinor mértéknek melly sjerint a' külömbözöd Tudományokat meg tudgyák külömbözötni, hogy el ne tévedgyenec vagy el ne hitetfelelen amaz parácsolatok sjerint: Meg oltalmaztatoc magatokat a' hamis Prophetáktul. Mart. 7. v. 15. *Mindeneket meg proballyatok. 1. Tefs. 5. v. 21. A' lelkeket meg proballyatok ha Istentül vadnaké* 1. Jan. 4. v. 1.

6. O K A. Mert a' Catechizálás a' Predikátioknac meg éltelere-is igen jó út, ugyan is a' mellyeket hallanac a' gyermekek a' tanítáfolokban igen könnyen reá vithetic a' Catechisínec fejere mellyeket tanultanac.

7. O K A. Mert a' Catechizálásnac el mulatásá tágas kaput nyit a' hittül való el-lakadásra. Mint sokaknac isomorú példája bizonyítta ezen dolgot, mert sokan gyengén akadtac lévén az igaz religioban igen könnyen térdet fejet hajtottac a' Bálnac.

8. O K A. Mert az Apostoli Ecclesiáiban és az után következő Ecclesiáikban a' tudos Görög és Deák Paterec idejében-is voltac Catechistác az az Catechis tanitoc és Catechuménufoc az az Catechis tanuloc, mint meg láthatni Agoston isásíbul. Lib. de Doct. &c. & Catechii rudium. Ide való ez-is hogy a' Derek Conciliumoc a' Catechizálás felől Decretumokat végeztec.

A' Tudománnac nagyobb világoslagára edgy ke-dél

Kérdést kel fel tenni és némelly ellenvetéseket el kell hárítani.

KERDES. *Kisodok tisztá a' Catechizálás?* Fel. Az Ecclesiában a' Lelki Pásztoroké. Az ház nép kö-zött a' Süléké és Uraké. A' Deák és Magyar Scholák-ban a' Tanító Præceptoroké és Tanító Alfszonyoké.

1. Hogy az Ecclesiában a' Lelki Pásztorok tisztu lé-gyen meg teczik ezekbül: Mert Sz. Pál noha Pogá-nyok Doctora volt de még-is nem szegyenli magát Plántálon az az Catechizálalon nevezni 1. Cor 3. v. 6. *En plántáltam Apollo ömözött de Isten a'nta an-nak előmenté Dajka volt ő. 1. Tefs 2. v. 3. Voltunc zi közzetek edgyügnyek, mint a' Dajka szokott dajkálkoani az a' magzatival.* A' Dajka nem darabonként szokta az eledelt a csecsemő sájában dugni mivel ugy meg-füladna, ha nem meg-rágja és aprónként adogattya bé neki az eledelt: Igy a' Lelki Pásztorok a' mennyci tudománt jól meg-rágva a'prodonki nt adgyác a' kis-dedeknek. Bölcs építő Mesternek is mondgya magát azon bent Pál 1. Cor. 3. v. 10. *Fundamentum nélkül penig nem épithetni. Szent Péternek is a'nt paran-csolta Urunc legeltesse az en Báránkéimat az egy fu-lkajmat. Jan. 21. v. 15. Ímét 1. Pet. 2. v. 2. Mint mostan sületett gyermekek kívánnýatok az Isten befedé-nek ama tista tejet hogy az által nevedgedyetek. Ti-motheufnac is ezent hadgya bent Pál 1. Tim. 6. v. 2. Ezeket tanissad és ezekről tegy inésti.*

2. Hogy a' Sülék tistú legyen meg teczik. Eph. 6. v. 4. *Atyák nevellyerok a' ti gyermekeiteket az Urnak*

tanításában. Okokból is meg teczic. 1. Mert gyermekek az ő Sülékek miatt kevertettek-be az ere-det sze-

det berént való bűnnek mocskával. Solt. 51. v. 3. Azért kel munkalkodniok azok lelkének meg tistú-tásában. Az ömban nem csak testekre hanem lelkek-re is gondgyoknac kell lenni, hogy valamiképpen azok lelkének hohérinac ne találtsanac. 2. Mert az Atyáknac és Anyáknac természet berént való bere-tetek vagyon az ő gyermekekhez, amazoknac is ő hozzájoc; Azért örömesben tanulnac azoktól mint egyebektül. 3. Mert az Atyák gyűjtenek földi kin-tset az ő gyermekeknek 2. Cor. 12. v. 15. *Nem a' fiak gyűjtenek az Atyáknak hintset, hanem az Atyák a' fiaknak.* Annival inkább kel gyűjteni nekik mennyci hintset.

3. Hogy az Urak tistú is legyen a' Catechizálás meg teczik. Col. 4. v. 1. *Ti Urak igazsággal és e-gyenlőséggel legyetek a' ti szolgaitokhoz, tudván hogy ti-nektek is Uratok légyen Mennyekben.* Az igazság pe-dig mellyel a' szoláknac tartóznac nem csak abban áll hogy az ő igazokat az az ételeket italokat ruházat-tyokat ki szolgáltassác; hanem hogy derakasban azok-nak lelkére gondot viselleyenek.

4. Hogy a' Deák és Magyar Scholákban a' Tanító Præceptoroc és Tanító Alfszonyoc Tistú legyen a' Catechizálás, meg teczik innét.

1. Mert ő nekik hivatalyoc az, hogy egyebeket tanicsanac, lévén arra valo jó alkalmazósággoc, mel-lyet el nem kel mulatni.

2. Mert lelkek bizattattac reájoc mellyekről bámo-t kel adni.

Következnek némelly Ellenvetések:

1. *Ellenvetés. Ugy de szegyenlik az öregek,*

Két gyermek módra Catechizáltak? Felel. 1. Lám ha a Nemes Theophilus nem bégyenlette hogy Sz: Lukácstul Catechizáltatott. Lüc. 1. 4. a' mint ott vagygon a' Görög iginek ereje kerint. Hasonlóképpen amaz lélekben buzgo Apollos, kifelől az mondatie hogy az Urnac útára tanítatott, avagy Catechizáltatott. Csel. 18. 25. 2. Ha az emberek keresztyénekké akarnac lenni, melly nekiek leg felsőb tisztességek, nem bégyen Catechizáltatni; mert:

Szégyen nem tudni; de szégyen nem akarni tanulni.

II. Ellenvetés. *Hiszem a' Prédikátorok, és Tanító Praceptorok elég ha vigben veszik az ő tisztéket?* Felel. Igaz ő nekiek tisztéket kel tenni; de azzal az Atyak, Anyác és Urak meg nem mentic magokat; mert nem csak a' Tanitoc markábul; hanem az fülék kezébül is sinte ugy elő kéri Isten az lelkeket, és az mondatik nekik: *Eörizd meg ezt a' gyermeket, vagy ezt a' szolgát, mert ha el veszi, néked kel meg halnod erette.* 1. Kir. 20. 39. Az az: te kárhozol el erette.

III. Ellenvetés. *Ugy de nem értik a' gyermeket a' mit mondanak: szajkok modgyara csak el pergik a' kérést, és feleletet, és így csak hejaban veszik fel az Isten nevéet a' harmadik parancsoiat ellen?* Felel. 1: A' mi testi okoskodásinc nem bonthattyác el az Istennek világos parancsolattyát.

Mert a' leczkében így van: *Tanics a' gyermeket &c.* Mofesnél így; *gyakorollyad (köfőrüllyed) ezeket a' fiaidnak,* 2. Ha ennek meg kel akadályozni a' Catechizálást, féltő hogy öreg korokban-is meg nem érszék az Isten dolgait az ilyenek. Láttuéc hogy a'

12
Urakban, és öreg lévén gyermeki feleletnél egyebet nem tudot adni. Jan. 3. 4. *Mimodon születteshetik az ember a' ki vén, nemde be mebere az ő Anyjának méhében másodszor, hogy születtesek?* 3. A' Catechizálást két tekintet alatt gondolhatni: 1. A' jelenvaló cselekedetre nézve. 2. A' mennyiben be vezetés és késület az Istennek jóvendőbeli nagyob ésméretire. Jollehet a' kisdedek előbbör nem értik ugy a' dolgokat, hogy az Isten nevéet illendő becsület tétellel emlegessék; mindazáltal nem következik innét, hogy héjában vegyék fel az Isten nevéet, mert arra a' végre tanulnac, hogy az Istennek olyan ésméretit nyerjék meg, melly által jóvendőben értelmelen tisztellyék az Isten. p. o. Ha a' gyermek nem érti is a' Bibliát egy előbbör; de ugyan nem véték a' gyermekkel a' Bibliát olvastatni!

IV. Ellenvetés. *Talám az Urak erőszakos temének a' szolgáltnak lelken ha azokat Catechizálnak?* Felel. 1. Ez nem egyéb; hanem Sátán fugallása, és ellenkezik amaz parancsolattal: *Ti Urak igazsággal legyetek a' ti szolgálitokhoz.* Col. 4. 1. 2. Lám bánod ha a' te szolgád el mulattya a' te dolgotat; hát miért nem aheztels reája, ha el mulattya halhatatlan lelke idvességének keresését. 3. Lám sent Pál-is reménkedik Philemonnac hogy az Onesimust az ő bököt szolgáját, kité az ő fogságában fült ujjonnan, mint Fiát ugy fogadgya, és mint a' maga szívét ugy vegye. Philem. v. 10. 11. 12.

Következnek a' Tudomának hátsnái.

I. HASZNA Oktatás. Holotta' Catechizálásnac bűkséges volta, Parancsolatokbul, Példákbul, Oko

bnl, Ellenfe mondhatatlan keppen meg próbáltatott, és kitsodák, tiüti légyen a' Catechizálás, meg mutogatott; a' testnec s- vérnec ellenvetéfi is el háritzattac; csak bintén a' Catechizálásnac Modgyáruł tésék fel edgy kérdést.

KERDES. *Mikeppen kell a' gyengéknek Catechizálását leg épületesebben gyakorolni?* Felel. I. Légyen a' Catechizálás értelemmel és itélettel; mert jobb a' Gyülekezetben (söt a' ház-nép között is) őt for sollaru értellemmel, hogy egyebeket tanítsunk, hogy nem mint viz ezertet sollaru értele nélkül, 1. Cor. 14. 19 22.

II. Megkell kü lömböztetni a' Catechesis tanulo kat. mert az aprobbakat téjjel kell táplálni, az az: az Uri im dságra, Apostoli hitnec formájára, tiz parancsolato kra, Sacramentomoknac formájára, és az Egyház i fenyíték-re kell tanítani. Az értelmesbeket penig az Ecelefiákban bévet *Siderius* és *Palatinatusi* Magyar Catechisfekre.

A' Palatinatusi Catechisfibusól a' Catechizalo ilyen formán Examínállyá a' gyengéket: *Először* kérgye el Mitsoda sümájá a' kérdénet, melly a' levél bélin vagyon, *Másodszor* Kérgdgye-el az levél bélin való apro kérdéseket, és az sámoc berint igazicsá mit kellyen felelni azokra. *Harmadszor* formállyon értelmes könyü boval való kérdéseket; *Negyedszer* kérdezze meg az A-b-ecce berint honnan proballya meg a' czikkelyeket.

III. Szehidcséggel és nem haraggal kell a' gyengéket Catechizalni, hogy hiteflek-el magockal hogy nem

ca' Catechizalonac. 1 Cor. 4. v. 21. *Vossbor*

menyeké te hozzátok vagy szeretettel és lelki szelidcséggel.

IV. Ne légyen homályoslan a' Catechizalas hané világoslan, mivel a' gyengéc téj nélkül búkölködnec és nem valtag eledel nélkül. Sid. 5. v. 13. 14.

V. Rövideden es nem hosszán, mivel a' feletteb való hof;jaság a' gyengék elméjénec nagy ketel;ti.

VI. A' felelemeleket és semérmeteleket bátorítani-kell;

VII. Igen se;p dolog volna a' Bibliában lévő nevezetes Hiltoriakra-is öket meg-tanítani. u. m. az ébernec termésetirül és el e;seferül. Ter. 1-2, 3. A' viz özönrül. Ter. 6-7-8. Ifáknac meg-áldoztatásrül. Ter. 22. Josephrül. Ter. 45-46. Az Aranyborjurul. Exodi. 32. Dávidrül és Goliáthrul. 1 Sá. 17. A' három Iffiakrül. Dan. 3. Danielnec az Oróblánoc vermében való vettetesérül. Dan. 6. Jonásnac a' Czethal gyomrában való lételérül. Jon. 1. 2.

VIII. Szükséges volna elől kezdeni a' Pradikátiokbul mit tanultac. Leg alább ezeket. Mi volt a' Leczke Tudomány, Okok, és hafnoc.

2. HASZNA. Fedés. 1. A' Catechizálásnac elmulatása nagy vétec hát a' Tanitokban, Szülékben és Házi gazdáknac kiváltkeppen a' kic irás tudoc s' olvasni tudnac. Vétkes ségyen hát az mikoron ségyenlenek a' kildedeknek lelke körül dajkalkodni. Ha a' Tanitoc azt górditenék elő: *Eleg dolgunk vagyon ez nélkül-is.* Ez lehetne a' felelet arra: Amazokat meg kell cselekedni; de a' Catechizálást-is nem kell elmulatni.

2. Meg jedzi azokat kik az Istennec buzgo

ezért a' jo igyekezetért hogy az értelmes Catechizálást az Ecclesiakban fel vegyék, csufollyac és nevetic. Magoc restelkednek és a' kiknek csontyoc közzé lelki tűz rekedett meg nevetic.

3. Azok-is feddetnec kik a' Catechizálóknak hálaadatlansággal fizetnek amaz mondás ellen. Gal. 6. v. 6. *A' ki Catechizáltatik (a' miura' Görögben vagyon) Kózzollye minden javait azzala a' ki ötet Catechizálja.*

4. Meg jegyeztetnek némelly tudatlan Öregek, kinyes Ifju A'ffonyoc és leányoc, kik vonogattyac magokat ez előtt az Istenes tanítasnac modgya előtt.

3. HASZON. Intés: Tiftekre nogattya ez a' Tudomány.

1. Az Ecclesiában a' Tanitokat, ha nehéz-is ez a' kisdetek körül valo pepetsles ne sajnállyac fel vállalni, mivel adofoc vagyunc nem csak az Öregeknek hanem a' kisdeteknek is. Rom. 1. v. 14. *Mind a' bölcseneknek, mind a' bolondoknak köteles vagyok*

2. A' Bülek is ne vonogatsac magokat ez tiftek előtt; mert kötelefségekben áll hogy nevellyék magzatokat az Urnac tudományában és intésében. Eph. 6. v. 4.

3. A' Gazdác és Urac ha az Solgáknac Solgáloknac külső javokra valokat ki Solgáltatyac vigyazzanac azoknac lelki javokra is. Peld. 27. v. 23. *Gondat viselly a: te nyájadra.*

4. Intetnek a' Deák és Magyar Scholákban tanitoc, hogy a' Christus gyenge barátait legeltetsek a' ti éra Tudománynac gyönyörűléges mezejen. Ela. 40.

Mint a' pástior ugy legelteti az ő nyáját, az ő kar-

*karjával edgybe gyűjti a' bányákat, és az ő ölében hordozza azokat, az ellöket nagy gyengen hordozza. Gondollyac meg amaz Ép jutalomnak ígerezit. Dan. 12. v. 3. *A' kik sokakat az igazságra visznek félnenek mint a' esillagok örökön örökhé.**

Végezre Intetnek az Ifju és gyermeki renden lévő jó idején és még gyermek korokban tanullyák az írátoakat Timotheusnal mellyek öket böltsekké tehetic az idvefségre. 2. Tim. 3. v. 15. Szentellyék Ifjuságokat és gyermekéseket Istennek, mert az Öregségnek és tudatlanságnac koroja nem kell Istennek. Edgy bóval Salamon gyönyörűléges fávaival rekestem be ez edgyügyü de búkléges tanitást. Peld. 2. v. 1. 2. 3.

4. i. 6. *Szerelmes fiam ha vejnaded az én besidimet és az én parancsolatimat el rejtended te nálad ha figyelmezterven a' bölcseségre a' te füleidet hajtandod a' te elmedet az értelemre, ha bölcseséget kiáltandaf és az értelemnek megnyeréséért a' te sodat fel emelénded ha keresened a' s' mint az Aranyat és mint az elrejtettet kintseket vizsgálándod ötet; Akkoron meg érted a' Jehovának felelmét és az Istennek esmerezetire jutcz, mert az Ur ad bölcseséget, az ő szájából tudomány és értelem származik.*

Deut. 23. v. 16.

A' Csipte bokorban lakozónac jo akarattya Sátlyon fejetekre. A M E N.

Catechizálás előtt mondando rövid

Könyörgés.

Jövel ditsőségedet Csetsemők szája által végben vivő aldott Szent Lélek Ur Isten! vezérelly minket minden igafságra; üzd el a' lelki tudatlanságnac felleget elmejinkről, hajcsad akaratumkat szent akaratodnac meg tanulására, hogy légyünc Istentül tanittattac. Adgyad Uram, hogy juthassunc minnyájan a' hitnek és az Isten Fiának ismertetinek egységére; miglen leszünc tökéletetek a' meg öröködött Christus állapattyánac mértéke szerént, hogy jövendőben az egekben teneked vég nélkül Allélúját hangítsályunc. Halgas meg a' Jesus Christusert a' mi edgyetlen edgy közben járonkert. Amen. Mi Atyánk &c.

Catechizálás után mondando rövid

Könyörgés.

Aldott légy oh mi szerelmes Atyánc, hogy a' mi gyengeségünc által, a' te ditedet végben vivéd. Tudatlanságunk

19
gunkban a' Mennyei tudományra meg tanítál, erőtlenségünkben fel segéllél; nyavalyáságunknac meg esmérésére meg tanítál; az idvezítő Jésum Christus által nyavalyáságunkbul való ki szabadulásunkról oktatal és a' hálaadatofsagra fel buzdítál. Kérünc Uram tégedet alázatossan, tanits minket itt a' kegyelemnek Országában ennek utanna is a' Mennyei bölcseségre, hogy jövendőben a' ditsőségnak Országában, a' szent Angyalokkal és a' meg ditsöült lelkekkel tégedet Szent Fiaddal és Szent Lelkeddal mind örökre áldhassunc Amen.

Mi Atyánc. &c.

V E G E.

Rk 4228/1983

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Catechizálás előtt mondando rövid

Könyörgés.

Jövel ditsőségedet Csetsemők szája által végben vivő aldott Szent Lélek Ur Isten! vezérelly minket minden igaságra; üzd el a' lelki tudatlanságnac fellegét elméjinkről, hajcsad akaratunkat szent akaratodnac meg tanulására, hogy légyunc Istentül tanittattac. Adgyad Uram, hogy juthassunc minnyájan a' hitnek és az Isten Fiánac isméretinek egységére; miglen leszunc tökéletesek a' meg öröködött Christus állapattyánac mértéke szerént, hogy jövendőben az egekben teneked vég nélkül Alléluját hangítsállunc. Halgas meg a' Jésus Christusert a' mi edgyetlen edgy közben járonkert. Amen. Mi Atyánk &c.

Catechizálás után mondando rövid

Könyörgés.

Aldott légy oh mi szerelmes Atyánc, hogy a' mi gyengeségunc által, a' te ditedet végben vivéd. Tudatlanságunk

gunkban a' Mennyei tudományra meg tanítál, erőtlenségünkben fel fegéllél; nyavalyáságunknac meg esmérésre meg tanítál; az idvezítő Jésus Christus által nyavalyáságunkbul való ki szabadulásunkrul oktatal és a' háládatofságra fel buzdítál. Kérunc Uram tégedet alázatossan, taníts minket itt a' kegyelemnek Országában ennek utánna is a' Mennyei bölcseségre, hogy jövendőben a' ditsőségnak Országában, a' szent Angyalokkal és a' meg ditsőült lelkekkel tégedet Szent Fiaddal és Szét Lelkoddal mind örökke áldhassunc Amen.

Mi Atyánc. &c.

V E G E.

Rk 4228/1983

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

180

